

litas. Unde S. Bernardus, hom. 3 super *Missus est*: « O si scires, ait, quantum tua humilitas Altissimo placeat, quanta te apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam nec alloquio iudicaris, nec obsequio. » Hinc discit quanta fuerit humilitas Virginis, quae ab Altissimo adeo meruit exallari.

Secunda fuit angelica virginitas: haec enim Deum, qui purissimus est spiritus, et virgo increatus, velut rhinocerotem in sinum suum rapuit. Unde Venantius Fortunatus de ea sic canit:

Virginitas felix, quae partu est digna Tonantis,
Quae meruit Dominum progenerare suum.

Et Basilus, hom. *De humana Christi generatione*: « Virginitas, ait, ut apta proximaque sanctitati electa est. » Audi S. Bernardum, serm. in *Nativitate B. Mariae*: « Ne timeas, Maria, ne mireris angelum venientem, et major angelo venit. Ne mireris angelum Domini; et Dominus angeli secum. Postremo quidni videas angelum, cum jam angelice vivas? Quidni visitet angelus vitae sociam? Quidni salutet civem Sanctorum et domesticam Dei? Angelica plane vita virginitas, et qui non nubent neque nubentur, erunt sicut angeli Dei. »

Tertia fuit ardentissima charitas, quae B. Virgo sollicita pro redemptione hominum et adventu Messiae, assiduis et ferventes pro utroque preces fundebat, ac utrumque ideo impetravit, adeoque ipsa mater Messiae fieri meruit, non ex condigno, sed ex co. gruo. Ita S. Bernardus, hom. 3 super *Missus est*: « Invenisti, ait, quod querebas. Invenisti quod nemo ante te potuit invenire. Invenisti gratiam apud Deum: quam gratiam? Dei et hominum pacem, mortis destructionem, vitae reparationem. » Sic Scholastici passim docent B. Virginem meruisse maternitatem Dei. Vide Suarez et Vasquez, III *part.*, *Quest.* II, disp. II, num. 2. et seq.; qui docent B. Virginem de congruo, non de condigno meruisse ut fieret mater Dei, non tamen meruisse ipsam Verbi incarnationem; haec enim omne maritum antecedit, ejusque est causa, principium et ordo.

31. ECCE CONCIPES IN UTERO (Arabicus, *recipies graviditatem*) ET PARIES FILIUM, ET VOCABIS NOMEN EJUS JESUM. — Syrus, *ecce enim*. Probat enim angelus Mariam invenisse gratiam apud Deum ex eo quod conceptura et paritura sit Jesum, id est Deum et hominem. Alludit, imo citat oraculum Isaiae, vii, 14; q. d. Tu es illa hominum felicitissima, de qua, ante 700 annos, Isaias stupens et exultans vaticinatus est: « Ecce Virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. » Vide ibi dicta et *Matth.* I, 23, ubi et de nomine Jesu, id est Salvatoris, multa dixi.

Hinc refellitur primo, Manicheus, dicens Christum non veram assumpsisse ex Virgine carnem, sed phantasticam; filius enim qui concipitur in utero et paritur, verus est, non phan-

tasticus. Secundo, Valentinus, docens Christum a coelo attulisse carnem, ac per B. Virginem transisse duntaxat, sicut aqua transit per canalum. Tertio, Nestorius, asserens B. Virginem non esse matrem Dei, eo quod non sit mater divinitatis; qui recte respondet S. Cyrillus, illam esse vere matrem Dei, etsi ejus divinitatem non genuerit, sed humanitatem duntaxat, quia genuit hunc hominem, scilicet Jesum, qui vere est Deus, sicut pater vere dicitur pater filii sui, esto non generet ejus animam, sed tantum carnem; quia generat hunc hominem, qui animam reque ac carne constat.

32. HIC ERAT MAGNUS, ET FILIUS ALTISSIMI VOCABITUR. — « Magnus » tum qua Deus, tum qua homo, quia « qui magnus Deus erat, magnus homo futurus est, magnus doctor, magnus propheta, imo Messias mundi salvator, etc., qui Filius Altissimi meretur appellari, plane magnus, qui tam magnus quam altissimus, quia et ipse Altissimus, » ait S. Bernardus, serm. 3 super *Missus est*. Joannes Baptista fuit magnus homo duntaxat; at Jesus fuit magnus Deus et homo: nam, ut ait S. Gregorius, « neque carnis assumptio deitatis derogat celebritati, imo potius humanitatis humilitas sublimatur. Unde sequitur: Et Filius Altissimi vocabitur, » id est revera erit per unionem hypostaticam, ut jure Filius Dei vocari possit et debeat. Est metonymia, qua res dicitur talis vocanda, quia talis erit. »

Addit S. Bernardus, *hom.* 3 jam citata: « Erit enim magnus, quia magnificabit eum Deus in conspectu regum; adeo ut adorent eum omnes reges, et omnes gentes serviant ei. »

33. ET DABIT ILLI DOMINUS DEUS SEDEN DAVID PATRIS EJUS.

ET REGNABIT IN DOMO JACOB IN AETERNUM, ET REGNI EJUS NON ERIT FINIS. — Alludit, imo citat Isaiam, cap. vi, vers. 6 et 7, q. d. In filio ex te nascituro, o Maria, puta in Jesu, adimplebitur Isaiæ ceterorumque Prophetarum propheta, de regno Davidis patris ejus illi in perpetuum consignando. Isaias enim sic de eo prophetauit: « Factus est principatus super humerum ejus, etc., multiplicabitur ejus imperium, et pacis (regni ejus pacifici) non erit finis: super solum David, et super regnum ejus sedebit. » Vide ibi dicta.

ET REGNABIT IN DOMO JACOB. — Id est in Ecclesia, ait Beda, Titus et alii passim, sive in populo fideli, qui olim nascente Christo erat populus Israel, seu filii et posterii Jacob, puta Ecclesia.

(1) Verbum *vocari* hic idem valet ac *esse*, et *para* profecto in Scripturis reperias vaticinia quibus vel populus, vel urbs, vel homo aliquis praedictur certo quodam nomine vocandus esse, quo tamen nomine quomodo vocatus fuerit, manifestum est prophetas nil aliud voluisse nisi praenotare aliquem talem futurum, quem nominis significatio probat. Ita Grotius, et Kunoel, qui sic ait: « *καλεῖται* saepius potest solere pro *esse*, translativum est. »

Hoc regnum in Davide temporale fuit, sed in Christo spirituale et aeternum; nam eo Christus in fidelibus et sanctis regnat hic per gratiam, et in caelo regnabit per gloriam, ait S. Bernardus, serm. 4 super *Missus est*. Porro, hoc regnum Deus Christo dedit quasi in actu primo in ipsa Christi incarnatione, in actu secundo vero hoc regnum cepit Christo predicante, deinde promotum fuit per praedicationem Apostolorum et perfectum vero exiit post Christi resurrectionem et ascensionem; consummatum omnino et gloriosum erit post judicium generale in caelo. Vide quae de hoc Christi regno dixi *Matth.* xxvii, 11.

Tropologice: S. Bernardus, hom. 4 super *Missus est*: « Veni, ait, Domine Jesu, aufer scandala de regno tuo, quod est anima mea, ut regnes tu, qui debeas, in ea. Venit enim avaritia, et vindicat in me sibi sedem, jactantia cupit dominari mihi, superbia vult mihi esse rex, luxuria dicit: Ego regnabo; ambitio, detractio, invidia et iracundia certant in meipso, cujus potissimum esse videar, etc. Et dico: Non habeo regem nisi Dominum Jesum. Veni ergo, Domine, disperge illos in virtute tua; regnabis in me, quia tu es ipse Rex meus, et Deus meus, qui mandas salutes Jacob. »

34. DIXIT AUTEM MARIA AD ANGELOM: QUOMODO FIET ISTUD, QUONIAM VIRUM NON COGNOSCO? — « Quomodo? » Virgo ergo non dubitat de veritate prophetae et promissis angelici, uti blasphemavit Calvinus, qui eam incredulam fingit; sed de modo sollicita, ne hic filii conceptus et partus fieret cum aliqua virginitatis et voti sui de ea emissura. Ita S. Ambrosius, Theophylactus, Beda, et Bernardus et passim alii hic; S. Augustinus, *De S. Virginitate*, cap. iv.

Disce hic quantum virginitatis studium et amor fuerit in B. Virgine, quia ipsa castitatem praetulit angelico munito, ait Nyssenus, ac virgo esse maluit quam mater Dei praecise, ait S. Anselmus. Virginitas enim in se est virtus Deo gratissima, maternitas praecise non est. Ita S. Gregorius Nyssenus, orat. *De Nativitate Christi*: « Audi, inquit, pudicam Virginis vocem. Angelus partum nuntiat: at illa virginitatem inheret, et integritatem angelice demonstrationi (Ecce concipies et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum) anteponendam iudicat. » Et post nonnulla: « Verum quia carnem Deo consecratam, tanquam sanctum aliquod oblatum munus oportebat intactam integramque praestare, idcirco licet, inquit, angelus sis, licet a caelo venias, licet id quod ostenditur naturam superet humanam, tamen me virum cognoscere nefas est. Quomodo sine viro mater ero? Joseph enim sponsus novi; sed virum non cognosco. » Dixi praecise: nam aliquot maternitas Dei est dignitas incomprehensibilis (sicut et Deus ipse est incomprehensibilis) et abyssus gratiarum omnium. Ob hanc enim E. Virgo dolata fuit plusquam angelica virgini-

tate, humilitate, caritate ceterisque virtutibus, ut scilicet digna foret quae fieri Dei mater. Ita S. Augustinus, S. Thomas et passim Theologi superius citati.

Quocirca Beda, hom. *De Annunt. Virginis*, ait: « Divino munere collatum est, ad praesens inter feminas Deo virginitatis munus offerret. » Et Albericus Magnus, super *Missus est*, cap. lxxxii: « B. Virgo, ait, est mater omnium in virginitate, quae prima sine praeccepto, consilio vel exemplo, virginitatis munus Deo obtulit, per quod omnes Virgines per imitationem virginitatis genuit. » Ergo B. Virgo virginitatis votique de ea facti studiosissima hoc proponit et quasi opponit angelo. Certabat enim in ea desiderium concipiendi Filii Dei cum timore amittendi virginitatem, ideoque obtinuit utrumque, ait Toletus, qui *An. v.* 96 sex alibi causas cur B. Virgo semper, etiam post partum, virgo permaneret. Sensus ergo est, q. d. Ego plane credo promissis tuis, o Gabriel, quae mihi annuntias ex ore Dei. Certo ego credo quod concipiam et pariam Jesum Filium Dei, sed dubito de modo. « Virum non cognosco; » quia foci votum virginitatis. Dubito ergo an salvo voto, an soluto id fiet; si Deus velit in voto hoc dispensare velitque me operi conjugali operam dare, etsi mihi hoc durum sit, volenti tamen Deo obediam; verum si Deus meum desiderium requirat, candidè profiteor me summe optare servare meam virginitatem ipsi voto oblatam; hanc enim mentem ipse mihi inspiravit, ipse, inquam, qui est purissimus spiritus, ideoque primus virgo, ut ait Nazianzenus in *Carm. De Virg.*, et hoc erit honorificum Jesu filio meo, si ex virgine nascatur. Scio enim Isaiam praedixisse: « Ecce virgo concipiet et pariet » Emmanuelem; ac fortis Deus vult me esse hanc virginem. Si ita est, fiat, fiat. Unde ipsa mox audiens a Gabriele se concepturam, non ex viro sed ex Spiritu Sancto, illico magno cordis júbilo applausit, aitque: « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. » Et hoc audire volebat Deus, scilicet ut ipsa per professionem virginitatis mereretur fieri mater Dei.

QUONIAM VIRUM NON COGNOSCO. — q. d. Josephum habere, sed non cognosco, id est cognoscere non soleo, cognoscere nequeo, ob votum virginitatis, quod Deo nuncupavi. Sic abstemi dicunt, vinum non bibo, id est libere nequeo, vinum abhorreo. Non enim justa excusationis vel hesitationis in Virgine causa alia hic afferri aut fingi potest, quam moralis impotentia ex voto, quod B. Virginitatem emississe ante annuntiationem Angelloam docent S. Augustinus, Nyssenus, Beda, Bernardus, Anselmus, Rupertus, quos citat noster Canisius, lib. II *Marialis*, cap. xiv. Unde Nyssenus: « Josephum, ait, sponsum quidem novi, virum autem non cognosco. » Quod profecto, ait S. Augustinus, non diceret, nisi Deo virginem se ante vovisset; sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusantem desponsata est

viro justo, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro quod illa jam voverat. » Hucusque Augustinus. Nam, ut ait Nysenus, « Deo dicantur et consecratam carnem, velut sanctum quoddam donarium, intactam conservari oportebat. »

Ex citatis S. Augustini verbis liquet B. Virginem non tantum ante annuntiationem angeli, sed ante desponsationem quoque, puta antequam ipsa desponderetur Josepho, emisisse votum virginitalis. Hoc enim decebat illam que futura erat mater Dei. Ipsa ergo Josepho votum suum declaravit, ac Josephus in voti observationem consensit eamque promisit antequam ei nuberet. Unde B. Virgo jam certa de custodia virginitalis voti-que sui, Josepho nupsit. Essentia enim matrimonii consistit in potestate mutua corporum viri et uxoris, non autem in ejus usu, ut vult Calvinus. Vide dicta Math. 1, 18. Porro Rupertus, *Confite*, tit. censet B. Virginem primam omnium virginitalis votum Deo vovisse. Sic et Abulensis in *Exod.*, cap. xxxv, in fine cap.: « Viros aliquos, inquit, ut Eliam, Jeremiam, Eliseum et Essenos virginitalis votum concedimus, etc., primam autem virginitalis votum fecisse Deiparam certissimum. Ipsa ergo admirandam virginitalis vexillum extulit, ut reliquarum omnium virginum exemplum illustrissimum, mater, princeps atque dux appelleretur. »

35. ET RESPONDENS ANGELUS DIXIT EI: SPIRITUS SANCTUS SUPERVENIET IN TE, ET VIRTUS ALTISSIMI OMBRABIT TIBI: IDEOQUE ET QUOD NASCETUR EX TE SANCTUM, VOCABITUR FILIUS DEI.

SPIRITUS SANCTUS. — Nota primo, Incarnatio terminata est ad so. in Verbi, sive Filii Dei, personam; hic enim solus incarnatus est, et homo factus, non Pater, non Spiritus Sanctus. Hanc tamen incarnationem efficienter operata est tota S. Trinitas, nec solus Filius; quia opera ad extra toti Trinitati sunt communia, ut aiunt Theologi. Audi Concilium Toletanum XVI: « Cum Spiritum Sanctum superventurum in ea dicit, et virtutem Altissimi, qui est Dei Patris Filius, obumbraturam eam premonuit, ejusdem Filii carni totam Trinitatem cooperatricem esse monstra-

vit. » Appropriatur tamen hic opus incarnationis Spiritui Sancto: primo, quia hoc opus fuit sanctissimum; secundo, quia opera nostre redemptionis et summæ bonitatis Dei appropriantur Spiritui Sancto, eo quod ipse procedat et amor notionalis Patris et Filii, sicut sapientia appropriatur Filio quasi Verbo, omnipotentia Patri quasi principio et fonti. Ita S. Augustinus, cap. XI *Enchir.* Porro, Spiritus Sanctus fuit opifex humanitatis Christi, quia eam efformavit, organizavit, disposuit et animavit; at ejus pater dicitur nequit, quia ex sua substantia nihil ei contulit aut communicavit, uti docet S. Augustinus, *Enchir.*, cap. xxxviii.

Porro, virginem Dei virtute posse concipere et

parere demonstrat S. Cyrillus, *Catechesi* 12. ac primo Gentiles his rationibus revincit: « Qui, inquit, dicitis projectos lapides in homines mutari, quomodo virginem parere posse negatis? Qui ex Jovis cerebro natam filiam fabulamini? quomodo ex utero virginali nasci aliquid impossibile dicitis esse? Qui de femore vestri Jovis prognatum falso esse dicitis Bacchum, cur nostram veritatem rejicitis? » Judæos vero his rationibus constringit: « Sterilis erat Sara, et deficientibus jam mulieribus præter naturam peperit; aut utrumque nega, aut utrumque concede. Idem enim Deus utrumque operatus est. » Addit: « Deus qui virginem aridam Mosis in vivum animal, puta in serpentem, convertit, cur non possit ex viva virgine vivum hominem producere? Deus ex viro, scilicet Adamo virgine, formavit virginem feminam, scilicet Evam, cur pariter non possit ex femina virgine formare virum virginem? Eva ex solo viro genita est. » Reddiunt igitur Maria gratie hujus mutuum officium, ex non ex viro, sed ex ipsa sola, impollute ex Spiritu Sancto, virtuteque peperit. » Denique Deus Adamum vivum ex siccis pulvere formavit; cur non possit ex viva virgine virum efformare? plus enim est virgo quam pulvis.

SUPERVENIET (ARABICUS, descendet) IN TE. — ad hoc, ut Christi conceptio et Christus ipse sanctus sit, non tantum ex vi unionis hypostaticæ cum Verbo; sed etiam ex vi talis et tam divine conceptionis, quod scilicet conceptus sit non ex homine vel angelo, sed ex Spiritu Sancto. Quare Christus ex vi hujus conceptionis non erat filius Adæ, ut ex eo peccatum non contraheret, et nasceretur peccator, uti nos omnes nascimur, sed erat purissimus et sanctissimus.

Sex alias causas cur Christus conceptus sit ex Spiritu Sancto, affert Toletus, *Annot.* 93, inter quas præcipua est Origenis et Maximi, hom. 3 *De Nativitate*, quod scilicet decreet Deum novo modo concipi, nimirum ex virgine inopante Spiritu Sancto. Cum enim Christus, qui concipiebatur, Deus esset et homo, conveniens erat ut utrumque in conceptione innotesceret: conceptio enim ipsa hominem esse declarabat; non enim conciperetur nisi homo esset: ac conceptionis modus ostendit esse etiam Deum; concipi enim de virgine sine viro, indicabat qui concipiebatur plus esse quam hominem.

Hinc Tertullianus, lib. *De Carne Christi*, ait decessisse prorsus ut Dei Filii novæ natiuitatis dedicator nova de Virgine nasceretur. Sophronius vero, serm. *D. Assumpt.*, asserit Christum sponsum virginum idcirco matrem virginem elegisse, ut ipsa omnibus esset exemplum castitatis, in qua velut in speculo refulget forma virtutis.

Mystice: S. Cyrillus Hierosolymitanus, *Catechesi* 12: Dominus, ait, de virgine nasci voluit, ut significaret membra sua de virgine Ecclesiæ secundum spiritum nascitura.

Virgo
virginitas
causa
propter
potest.

Aliam causam dat Lactantius, scilicet ut Christus, qui in celo est æternus, id est carens matre, in terra sit æternus, id est carens patre. Sed prima causa est præcipua, ut scilicet Christus sine peccato originali purus sanctusque nasceretur, ut ipse filius virginis, non Adæ, quam dat S. Augustinus, lib. I *De Nuptiis et Concup.*, cap. xii. Unde docte colligit S. Anselmus, lib. *De Concep. Virginit.*, cap. xi, quod si quis homo ex sola femina, sine opera viri per miraculum nasceretur, non contraheret peccatum originale, ex eo quod non sit filius Adæ, nec ab eo per vim seminatalem procedat. Denique S. Bernardus, serm. 2 super *Missus est*. « Deum, inquit, hujusmodi decebat natiuitas, quia non nisi de virgine nasceretur. Talis congruatur virgini partus, ut non pareret nisi Deum. »

Quocirca Proclus, patriarcha Constantinopolitanus, S. Cyrillo coævus, in hom. *De Nativitate Christi*: « Maria, inquit, est spiritalis Adami paradisi, Maria unitarius reconciliationis panegyris, Maria salutaris reconciliationis panegyris, Maria thalamos, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsavit, Maria animatus naturæ rubus, quod divini partus ignis non combussit. » Et post nonnulla: « Maria ancilla et mater, Virgo et colum. Hæc sola pons est per quem Deus ad hominem descendit. Hæc admiranda illius œconomiæ tela, ex qua et in qua ineffabili quodam modo, admirabilis illius unionis tunica confecta, cujus quidem textor excidit Spiritus Sanctus; netrix, virtus ex alto obumbrans; lana, vetusta pilosaque Adami pellic; trama, impolluta Virginis caro; radius textoris, immensa gestantis gratia; artifex, verbum per auditum ilapsum. »

ET VIRTUS ALTISSIMI OMBRABIT TIBI. — « Virtus, » id est fortitudo, robur et omnipotentia Dei, ad opus Incarnationis Verbi tam difficile et arduum perficiendum, quod nulla potentia, aut vi naturæ vel Angeli potentissimi effici potest. Rursus non incongrue Euthymius et Maldonatus: « Virtus Altissimi, » inquit, est Spiritus Sanctus, qui potenter opera sancta Dei perficit, ut angelus explicet id quod dixit, « Spiritus Sanctus superveniet in te, » per hoc quod subdit: « Et virtus Altissimi obumbrabit tibi. » Sic inferius, cap. xxiv, vers. 49, Christus ait apostolis: « Sed te in civitate quoadus induamini virtute ex alto, » id est Spiritu Sancto. Hoc est quod canit Ecclesia: « Omnipotens semperne Deus, qui gloriosa virginis matris Mariæ corpus et animam, ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, Spiritu Sancto cooperante preparasti. »

OMBRABIT. — Græce *involabit*. Obumbrationis hujus metaphoram varie et apposite explicant Patres. Primum, S. Gregorius, lib. *XXXIII Moral.*, cap. ii: « Obumbrabit, » id est umbram efficiet, vel producet hæc te; q. d. Verbum Dei in te assumet corpus, quod erit quasi umbra deitatis; quia eam quasi umbra velabit et celabit. Unde idem,

Obumbrabit
Spiritus
Sanctus
Primo.

lib. *XVIII Moral.*, cap. xii: « Virtus Altissimi obumbrabit tibi, » hoc est, inquit, incorporeum lumen divinitatis corpus in te humanitatis accipiet. Addit Origenes, hom. 3 *in Josue*, corpus Christi vocari umbram, quia in passione instar umbræ humilium, offuscatum et obscuratum fuit.

Secundo, S. Ambrosius, serm. 3 *in Psalm. cxviii*, *Secundo* per umbram accipit vitam præsentem et mortalem, quam Christo dedit Spiritus; hæc enim est quasi umbra veræ vite et æternitatis.

Tertio, idem S. Ambrosius, lib. *De iis qui intuantur myster.*, cap. iii; Bedæ; S. Gregorius, lib. III *Moral.*, cap. iii; et S. Augustinus, epist. 57 *ad Dardanum*, et lib. 30 *Hom.*, hom. 44, « obumbrabit » sic explicant, q. d. Gratia Spiritus Sancti velut umbra refrigerans carnalis concupiscentiæ calorem, te, o Virgo, in conceptione Christi proteget, ut sine concupiscentia ex purissima charitale concipias Christum.

Quarto, S. Augustinus, ho. *Quest. veteris et novi Testamenti*, cap. li: « Virtus Altissimi obumbrabit, » id est, inquit, attempabit se tibi, ut umbra apta se corpori; nam totam ejus vim et efficacitatem infirmitas tua humana capere non posset.

Quinto, S. Hilarius, lib. II *De Trinit.*: « Virtus Quarta Altissimi obumbrabit tibi, » hoc est, inquit, proteget et roborabit te, ut activitatem Spiritus Sancti in tanto opere, et Filio Dei concipiendo sustinere valeas.

Sexto, Theophylactus, Græcum interpretans, id est Sexta obumbrare, accipit pro *conspiciet*, id est extrema pictura lineamenta ducere, q. d. Virtus Dei in te, o Virgo, corporis Christi lineamenta describet et perficiet, sicut facit pictor in homine quem depingit. Pictores enim ab umbra, quam naturalis corporis effigie, didicerunt idipsum pingere. Sicut ergo ex umbra velut pictura agnoscerit corpus, sic ex humanitate Christi velut umbra agnoscerit ejus divinitatem, ait Nyssenus, orat. *De Christi natiuitate*.

Septimo, Jansenius et Toletus, q. d. Virtus Altissimi te amplexabitur, et sua virtute fecundam efficiet, sicut viri feminam obumbrat et fecundat in opere generationis. Verum hoc nimis crassum et castis auribus parum pudicam videtur.

Octavo, simpliciter et castus: « Virtus Altissimi obumbrabit tibi, » id est obvelabit te, hoc est, arcane arcantum maximum in te operabitur; erit enim tale et tantum, ut nullus homo vel angelus id ipsum penetrare et comprehendere possit: solet enim in veteri Testamento potentia Dei invisibilis et incomprehensibilis, in umbra sive nube et nebula se representare, vel potius tegere et velare; hæc enim umbram spiritualem Spiritus Sancti angelus caste opponit complexu carnali mariti; q. d. Virtus Dei velut umbra occultissime et castissime in te operabitur id quod solet carnaliter facere maritus, scilicet faciet te fecundam.

dam gravidamque et matrem Dei; nimirum primo, formabit in te perfectissimam humanitatem Christi; secundo, eandem personam Verbi modo quodam ineffabili uniet.

Simili trojo Virgillus, lib. I *Æneid.*, de Æneajusque sociis a matre dea, puta Venere, per unbram proteitis et deductis sic canit:

At Venus obscure gradientes aera sepsit,
Et nullo nebulae ætherum dea fudit amictu,
Cernens ne quis esset, nec qui contingere posset.

Hinc rursus apposite *σκαζήν*, id est obumbrare, accipi posset cum Maldonato quasi respondens Hebr. *צל* *innen*, id est obnubilare, hoc est impluere; nubes enim gignit pluviam: hinc per umbram et nubem significatur pluvia; q. d. Sicut nubes per pluviam quam effundit, terram obumbrans fecundat; ita virtus Altissimi te, o Virgo, obumbrando fecundam efficiet. Videtur enim alludere ad illud de Christo, *Psalm. LXXI, 6*: « Descendit sicut pluvia in vellus. » Simili schemate Poeta fingunt Jovem conversum in aureum imbrem, illapsam Danaam, ex ea genuisse Perseum.

Audi S. Bernardum, serm. 4 super *Missus est*: « Obumbrabit tibi, quia res nimirum in sacramento erat, et quod sola per se Trinitas in sola, et cum sola Virgine voluit operari, soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. » Et mox: « Ac si Angelus respondet ad Virginem: Quid a me requiris quod in te mox experieris? Sciens scies, et feliciter scies, sed illo doctore quo et auctore. Ego autem missus sum nuntiare virginalem concepsum. » Sic et Eusebius, lib. XIV *De Demonstrat.*, cap. VIII: « Obumbrasti, ait, ut principes hujus sæculi ipsa de Spiritu Sancto et sancta Virgine conceptio lateret. »

IDEOQUE ET QUOD NASCETUR EX TE SANCTUM, VOCABITUR (id est revera erit, ut jure vocari possit et debeat) FILIUS DEI. — q. d. Quia Spiritus Sanctus superveniet in te facietque te concipere filium: hinc filius, qui ex te nascetur, id est ex te formabitur, concipietur, et post novem menses prodibit in lucem, ex ipsa sua conceptione erit sanctus, imo Sanctus Sancto, quia vocabitur, et revera per unionem hypostaticam cum Verbo erit Filius Dei naturalis et unigenitus, talisque a Deo, angelis et hominibus vocabitur: nam « sanctum, » referendum est ad « nascetur, » q. d. Jesus filius tuus ex ipsa nativitate, id est ex ipsa conceptione sua ejusque vi erit sanctus et Filius Dei; qui enim de Spiritu Sancto concipitur, sanctissimus sit oportet, ideoque Filius Dei. Ita Beda, *Janensis* et alii hic, ac S. Gregorius, lib. XVIII *Moral.*, cap. xxvii.

Paulo aliter Maldonatus: Jesus, ait, vocabitur Filius Dei, quia non a viro uti ceteri homines, sed a Deo virtute Spiritus Sancti generabitur, ideoque erit sanctus et Filius Dei. Sic Adam vocatur filius Dei, quia non ab homine, sed a Deo creatus est, *Lucæ II, 38*.

NASCETUR. — Græce *γεννησεται*, in præterito, id est quod nascetur, id est quod mox nascetur, ut jam nasci videatur. Porro *γεννησεται*, proprie veritas quod gignitur, vel generatur, id est mox gignetur. Agitur enim hic potius de conceptione quam nativitate Christi. Simile est *Mæ. II, 1, 20*.

SANCTUM. — Id est sanctus. Unde Arabicus veritatem, quoniam ex te natus sanctus est; Syrus, propterea quod ex te nascitur sanctus ipse (id est erit) et Filius Dei vocabitur. Dicit tamen « sanctum, » non « sanctus, » tum ut significet filium hunc non futurum merum hominem et masculinum, sed super hominem futurum quoque Deum. Ita S. Gregorius, lib. XVIII *Moral.*, cap. xxvii; S. Leo, serm. 4 *De Nativit.*; S. Augustinus, lib. XIII *De Trinit.*, cap. xviii; tum ut indicet Jesum fore sanctum sanctitate omnino perfecta et connaturali, ob unionem hypostaticam, ait Suarez, III *part.*, disput. xviii, sect. 4, hoc est fore Sanctum Sanctorum, id est sanctissimum, imo ipsam sanctitatem per excellendam, q. d. Jesus qui ex te nascetur, erit sanctissimus, et ipsa sanctitas.

Porro, humanitas Christi sanctissima pariter est, non tantum per gratiam habitalem eximiam illi infusam, sed et per ipsam deitatem illi hypostaticè unitam, uti docent Suarez, Vasquez et alii, III *part.*, *Quæst.* VII et LVII.

Audi S. Bernardum, serm. 4 super *Missus est*: « Ut quid, inquit, ita simpliciter sanctum et absque additamento? Credo qui non habuit quod proprie digne nominaret illud eximium, illud magnificentum, illud reverendum, quod de purissima videlicet Virginis carne, cum sua anima, unico Patri erat unendum; si diceret Sancta caro, vel Sanctus homo, vel Sanctus infans, quidquid tale poneret, parum sibi dixisse videretur. Possit ergo indefinito sanctum, quia quidquid illud sit quod Virgo genuit, sanctum procul dubio ac singulariter sanctum fuit, et per Spiritus sanctificationem, et per Verbi assumptionem. »

FILIUS DEI, — per naturam, qui et fideles sanctosque omnes facturus est filios Dei per gratiam. Unde S. Bernardus, serm. 1 in *Vigilia Nativit.*: « Quare, inquit, Filius Dei factus est homo, nisi ut homines faceret filios Dei? » Sic et S. Anselmus, tract. *Cur Deus homo*.

36. ET ECCE ELISABETH COGNATA TUA, ET IPSA CONCEPT FILIUM (JOANNEM) IN SENECTUTE SUA; ET HIC MENSIS SEXTUS EST ILLI (ex quo concepti, seu est prægnans) QUE VOCATUR (antea vocabatur et revera erat) STERILIS. — Confirmat angelus miraculum nascituri Jesu ex Virgine et Spiritu Sancto, simili miraculo Joannis concepti: « Elisabetha sterilis; simul tacite B. Virginem admonet, ut Joannem et Elisabetham visitet, eosque salutandum repleat Spiritu Sancto. » Ut audivimus, ait S. Bernardus, serm. 4, cognatam velutiam et gravidam, cogitet juvenula de obsequio, sicutque illa sperante ad visitandum, parvulo Propieta locum

et cecaso detur, quo minori ad me Domino (Jesu) sui officii valeat exhibere primitias. »

Meminis mensis sexti, ut indicet conceptionem Elisabethæ esse certam et firmam; fetus enim sexto mense a conceptu suo est communiter vitalis, vegetus et firmus, nec est timendum de abortu. Sensus est, q. d. Quævisisti, o Virgo, modum quo manens virgo concipies filium. Respondi modum hunc fore supernaturalem, scilicet fore hoc opus et miraculum Spiritus Sancti; hic enim eo modo, quo in Elisabetha per miraculum vi sua divina formavit Joannem, sic idem eadem vi faciet in te concipi Jesum, itaque ut « dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur, » ait S. Bernardus, serm. 4 super *Missus est*; gavisus enim est B. Virgo de miraculoso conceptu Elisabethæ, atque ac de suo (1).

QUIA NON ERIT IMPOSSIBILE (SYRUS, *difficile*) APUD DEUM OMNE VERBUM. — Est hebraismus non omne verbum, id est nullum verbum, hoc est nulla res, quantumvis gravis, difficilis et homini incredibilis; vel, ut alii, « nullum verbum, » id est nullum promissum, q. d. Deus potest facere omnia que promisit, quia omnipotens est; ac proinde ille reipsa præstat, quia fidelis est. Dicit « verbum, » quia Deo tam facile est facere, quam nobis loqui verbum, et quia solo verbo dixit et facta sunt omnia. « Siquidem apud Deum, ait S. Bernardus, serm. 4, nec verbum dissidet ab intentione, quia veritas est; nec factum a verbo, quia virtus est; nec modus a facto, quia sapientia est. » Deus ergo, ait S. Augustinus, lib. V *De Civit.*, cap. x, et lib. XXVI *Contra Faustum*, cap. v, omnia potest, præter ea que posse non potentia, sed impotentia est, quæque si posset, non esset omnipotens, quia sunt mori, fallere, errare, peccare.

Stetit tacitque hic angelus, avide expectans responsum et consensum Virginis. Unde S. Bernardus, serm. 4 super *Missus est*, ait consensum hunc expectare Adamum, Abrahamum, Davidem, omnesque Patriarchas et Prophetas, sollicitos de adventu Messie et salute hominum. Adhucque: « Per totum mundum tuis genibus provolutus expectat. Nec immerito, quando ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnorum, sal denique universo filiorum Adam, totius generis tui. Da, Virgo, responsum festinanter. O domina, responde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant et superi. Ipse quoque omnium rex et Dominus, quantum concupivit decorem tuum, tantum desiderat et responsum assensum: in qua nimirum proposuit salvare mundum. »

38. DIXIT AUTEM MARIA: ECCE ANCIILLA DOMINI. FIAT MIHI SECUNDUM VERBUM TUUM. — Æthiopicus et Perseus, *sit mihi juxta verbum tuum*. Nota humilitatem, obedientiam, modestiam, charitatem, resignationem Virginis: nam ab angelo salutata Mater Dei, ejus se ancillam, non matrem accipit; ejusque voluntati se totam resignat, ut in ea, et cum ea, et per eam faciat quidquid ipsi libuerit. « Ancilla per naturam, mater per gratiam, » ait B. Petrus Damianus, serm. 3 *De Nativit. Virg.* « Tabula sum pictoria, ait Theophylactus, pingat pictor quod voluerit, facitque fœns quod voluerit. »

Hinc S. Guilielmus, dux Aquitanie, conversus a S. Bernardo, factusque Romita et Eremitarum parens, ex hoc B. Virginis dicto colligebat, quod quanto quis alius contemplando in Deum attolitur, eique fit vicinior et familiarior, tanto magis suam paritatem perspicit et despicit. Et hoc ex inductione Sanctorum probat: « Unde Abraham, inquit, post divine familiaritatis fastidium se pulverem fætebat. Moyses post rubi miraculum impediitoris lingue se protestabatur scains post concensus Seraphim auditum tripodum pollutum se labiis aserebat. Job etiam post auditum divinum, in favilla et cinere seos reprehendit. Ad extremum Virgo Maria post electionem in matrem Dei privilegium, se ancillam humilem profætebat. » Denique S. Bernardus, serm. in illud *Apoc. XII, Signum magnam*: « Merito, ait, facta est omnium domina, que se omnium exhibebat ancillam. »

FIAT. — Hæc vox tua consentientis et assensum angelo ad Verbi conceptionem præbentis est: ita Beda et Maldonatus et S. Irenæus, lib. III, cap. xxxiii, et Damascenus, lib. III, cap. ii; tum optantis, desiderantis, orantis et obsecrantis ut Messias incarnaret, itaque homines redimat et salvet. Hoc enim ardentissime desiderabat et obsecrabat B. Virgo. Ita S. Ambrosius, Euthymius, Beda. « Fiat, ait ex S. Augustino Bernardus, serm. 4 super *Missus est*, sed denique est signum, non dubitationis indicium. »

SECUNDUM VERBUM TUUM. — Ut concipiam et pariam Verbum Dei Patris in carne humana, puta Jesum Altissimi Filium. Audi S. Bernardum, serm. 4 super *Missus est*: « Fiat mihi de Verbo, secundum verbum tuum: Verbum quod erat in principio apud Deum, fiat carne carne mea, secundum verbum tuum: fiat, obsecro, mihi verbum, non prolatum, quod transeat, sed conceptum, ut æqueat, carne videlicet indutum, non ære. Fiet mihi non tantum audibile auribus, sed visibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. » Et mox: « Fiat, non imaginario somnium, sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter invisceratum. »

Nota hic prudentiam et castitatem B. Virginis; non enim simpliciter dicit: Fiam mater Dei, sed: « Fiat mihi secundum verbum tuum; » scilicet

(1) « Vocatur Elisabetha, ait Kincol, *Marie εγγονη*, cognata, et hæc omnino esse poterat, quanquam Maria ora ex tribu Juda, Elisabetha vero ex Aaronis familia oriunda et sacerdoti nupta erat. Poterant enim e diversis tribubus consanguinitate juncti; usque repugnat locus Num. xxvii, ubi dicitur. »

quo mihi promissisti, me sine copula viri ex Spiritu Sancto concepturam, ac proinde mansuram virginem, q. d. Fiam mater Dei, sed hæc lege ut maneam virgo. Plane enim suæ virginitati, quam unice adamabat, cautum volebat.

Quæro
Verbum
incarnatum
tam?
Respon-
sio
Finitis

Quæres, quo temporis puncto præcise Filius Dei sit incarnatus in B. Virgine? *Primo*, Elias Cretensis, orat. *De Annuntiat.*, censet eum incarnatum antequam angelus veniret ad B. Virginem; illum enim annuntiasse ipsi incarnationem non futuram, sed jam factam, et in ea non sentiente peractam. Probat id ex verbis angeli, dicens: «Hoc enim quod ait, Dominus tecum, ipsum adesse regem clare significat.»

Secundo, Nicephorus, lib. I, cap. viii, ait Christum incarnatum cum angelus eam salutavit dixitque: «Ave, gratia plena.» Nam «simul cum ea voce, ait ipse, Verbum Dei descendit, et naturam nostram subit.» Favere videtur S. Hieronymus, epist. 140 ad *Principiam*: «S. Maria, inquit, quia conceperat eum in quo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter, plena gratia salutatur.» Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, hom. *De Annuntiat.*

Tertio,

alii sentire videntur Christum incarnatum cum angelus dixit: «Dominus tecum.» Hoc enim sic explicat S. Augustinus, serm. 2 *De Annunt.*: «Tantum Dominus in corde, tecum in ventre (per incarnationem), tecum in auxilio.» Et S. Petrus Alexandrinus, episcopus et martyr, lib. *De Deitate*, qui citatur in Concilio Eppesino, cap. vii: «Dominus tecum, ait. I est Dei verbum nunc tecum est.» Nam illa Gabrielis salutatio, Deum verum in utero Virginis natum, carnem factum significat. Idem asserit S. Thomas, III *part.*, *Quæst.* XXX, art. 4; et B. Petrus Damianus, serm. 1 et 3 *De Nativit. Virginis*: «Dominus tecum: Audisne, inquit, in hoc verbo incarnationem Dei, redemptionem hominum, renovationem mundi?»

Verum hæc vera esse nequeunt. *Primo*, quia angelus post hæc verba, «Ave, gratia plena, Dominus tecum,» etc., subdit: «Ecce concipies in utero et paries filium,» in futuro. Ergo necdum sum conceperat. Rursum B. Virgo tandem angelo assensum præbens, ait: «Fiat mihi secundum verbum tuum.» Ergo necdum id factum erat.

Dico ergo Verbum incarnatum mox ut B. Virgo angelum illud nuntiantem assensum præbuit; ad hoc enim ille mittelatur, non enim decebat Christum concipi, invita vel nesciente virgine matre, sed sciente et consentiente; mox ergo ut illa dixit: «Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum,» atque hæc verba filii, Spiritus Sanctus ex purissimis Virginis sanguinibus corpus Christi formavit, et eodem instanti illud perfecte organizavit, animavit, et Verbo sive personæ Filii Dei hypostatice univit; sicut, mox ut sacerdos consecrans dicit: «Hoc est corpus meum,» vi horum verborum panis transubstantiatur in corpus Christi. Id rursum patet

ex eo quod angelus, habito Virginis consensu, quasi peracta legatione sua, ab ea discussit; legationis enim ejus potissima pars et finis erat incarnatio Verbi, præsertim quia opus hoc erat Spiritus Sancti perfectissimum et divinum. Unde non sensim, sed simul in eodem instanti a Spiritu Sancto: *primo*, formatum est corpus Christi; *secundo*, perfecte organizatum; *tertio*, animatum; *quarto*, omni gratia et gloria in anima repletum; *quinto*, hypostatice assumptum a persona Verbi; *sexto*, Christus incarnatus immensus egit gratias Deo pro tot in humanitatem suam collatis beneficiis et donis, et que pro salute hominum se obtulit in victimam ad mortem et crucem, juxta illud: «Holocausta pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam,» *Hebr.* x. 7. S. Ambrosius, Jansenius, Maldonatus et alii hic, ac S. Gregorius, lib. IX *Registr.*, epist. 61; S. Basilus, hom. 27 *De humana Christi generatione*; Venerabilis Beda, serm. 3 *De B. Virgine*; S. Athanasius, orat. *De Deipara*; Rupertus, lib. VI in *Cant.*; Damascenus, lib. III *De Fide*, cap. II, et alii passim. Vide D. Thomam et Scholasticos, III *part.*, *Quæst.* XXXIII, art. 3. Confirmatur ex eo quod paulo post quam dixit B. Virgo: «Fiat mihi secundum verbum tuum,» ipsa salutans Elisabeth, ab ea resalutata, vocata fuit mater Domini, id est Christi Dei. Virgo ergo dicens: «Fiat mihi,» etc., facta tunc est quasi conjux Dei, et caro nostra facta est quasi conjux Verbi. Nam, ut ait S. Gregorius Thaumaturgus, serm. 1 *De Annunt.*, sic ipsa Verbum suscepit, et pretiosam margaritam produxit, puta Christum. Sicut enim margarita ex duabus parvis, scilicet ex fulgure et aqua conlatur; sic Christus ex deitate et humanitate: hæc Gregorius. «Hoc est quod natura miratur, reveretur angelus, veretur homo, stupescit coelum, extremisq; terra, exhorret infernus,» ait B. Petrus Damianus, serm. *De Annunt.* Nam, ut ait S. Bernardus, serm. 1 in *Vigilia Nativit.*: «Angelus nuntiat, virtus obumbrat, supervenit Spiritus. Virgo credit, fide concipit; virgo parturit (hominem Deum), virgo permanet.»

Ad auctores contrariæ sententiæ respondetur: *Primo*, Andream Cretensem vidisse fuisse in adversa sententiâ, sed illum esse solum; nam ceteri ei contradicunt. *Secundo*, Nicephorum per «Ave, Maria gratia plena,» quasi per initium, intelligere totam salutationem et annuntiationem angelicam, in cuius sine Verbum caro factum; et, scilicet B. Virgo consentiens dixit: «Fiat mihi secundum verbum tuum.» Sic et S. Gregorius Thaumaturgus, S. Hieronymus vero videtur uti enallage temporis, ut dicitur «conceperat,» pro «mox conceptura erat.» *Tertio*, S. Augustinus, S. Thomas et Damianus dicentes: «Dominus tecum» est, scilicet per incarnationem, intelligendi sunt non quod jam ita foret, sed quod mox ita futurum esset.

Porro, B. Virgo in hac conceptione Filii, eximium accepit gratiæ augmentum et perfectam sanctificationem; nec de hoc sine temeritate dubitari potest, ait Suarez, III *part.*, disp. xviii, sect. 4. Unde Beda, hom. *De Visitat.*: «Quis, inquit, dicere, quis asinare sufficit, que tunc gratia spiritum Dei genitricis replevit, cum tanta in matre præcursoris lux domi celestis emicuit?» Causam dat S. Bernardus, tom. I, conclus. 61, art. 1, cap. xii: «Quod Deus, inquit, generet Deum, nulla requirebatur in Deo dispositio, cum et ex natura conveniret, ut per viam nature intellectus produceret Verbum per omnia sibi æquale; sed quod femina conciperet et pareret Deum, est et fuit miraculum; oportuit enim, ut sic dicam, feminam elevati ad quamdam æquitalitatem divinam, per quamdam quasi infinitatem perfectionum et gratiarum, quam æquitalitatem creatura nunquam experta est. Unde, ut credo, ad illam abyssum impercrutabilem omnium charismatum Spiritus Sancti, que in B. Virginem descenderunt in hora divine conceptionis, intellectus humanus vel angelicus nunquam potuerunt attingere.»

Quot
ta merit
Virgine
concepit

Subdit aliam deinde causam, quod scilicet esse matrem Dei sit dignitas quedam infinita, quæ sibi proportionatam gratiam requirit. «Ex his, inquit, colligi potest Virginem beatam in conceptionis Filii Dei consensu plus meruisse, quam omnes creaturæ, tam angelos quam homines, in nempe actibus, motibus, ac cogitationibus suis; necne omnes qui meruerunt, nihil aliud potuerunt mereri, nisi secundum varios status et gradus gloriam sempiternam: hæc autem Virgo in illo admirando consensu, meruit totalem fomitis extinctionem,» dominium et primatum totius orbis, plenitudinem omnium gratiarum, omnium virtutum, omnium donorum, omnium beatitudinum, omnium fructuum spiritus, cunctarum scientiarum, interpretationes sermonum, spiritus prophetiæ, discretionis spirituum, operationes virtutum. Meruit fecunditatem in virginitate, maternitatem Filii Dei; meruit quod sit stella maris, porta cæli, et sup. omnia, quod regina misericordiæ nuncupetur, ac talis nominis consequatur effectum. Unde merito, *Proverb.* cap. ultimo, de ipsa B. Virgine Salomon ait: *Multe filie congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.*

An vidit
Dei esse
tam?

Imo S. Antonius, IV *part.*, tit. XV, cap. xvii, § 1, suspicatur B. Virginem in conceptione Filii Dei vidisse Dei essentiam, utpote quam in se recipiebat, uti S. Augustinus, S. Thomas et alii dicunt eandem vidisse S. Paulum in raptu. Et certe si Paulus eam vidit, multo magis eam vidit B. Virgo. Idem opinantur Rupertus, *Cant.* IV, ad illa: «Oculi tui columbarum;» Dionysius Carthusianus, in I dist. xvi, *Quæst.* II; Gerson, alphabeto XV, tit. VIII, et S. Bernardus, serm. *De B. Virgine*, tom. II, et hodie multi magnique Theologi idem sentiunt.

Denique Damascenus, *De Dormit. Deiparæ*, et Anselmus, *De Excellentia Virginis*, cap. III et IV, et seq., tradunt B. Virginem in conceptione Verbi accepisse claram revelationem suæ prædestinationis et exaltationis futuræ super omnes angelorum choros.

ET DISCESSIT AB ILLA ANGELUS, — peracto jam suæ legationis officio, scilicet impetrato Virginis assensu; ideoque incarnatione Verbi in ea jam peracta. Porro, B. Virgo revelavit nonnullis angelum Gabrielem non statim discessisse, sed secum mansisse per novem horas, obstupefactum Verbi in Virgine incarnatione, ac Verbum incarnatum adorasse, illique omne obsequium obtulisse et reipsa exhibuisse. Nam tradunt monumenta Congregationis S. Gregorii in Alga in Lusitania, eos qui ejus auctores fuere, a B. Virgine Maria accepisse Gabrielem, cum incarnatione nonnulli, integras novem horas apud eandem fuisse, ac si ob incredibilem Virginis modestiam et majestatem humanam majorem, et ob divini Verbi carne induti præsentiam, in admirationem raptus decedere requiret. Quod indicavit sacer scriptor his verbis: «Et discessit angelus ab ea.» Videtur enim velle indicare eum rerum novitate et magnitudine obstupefactum sic hæsisse, ut avelli nequiret, donec tandem re exigente quodammodo, tamen invitatus a loco discessit. Verum hæc uti se dicuntur, ita certam non habent fidem.

Denique creditur Gabriel flexis genuibus salutasse Virginem, atque hoc situ toto legationis suæ tempore permansisse, tum ut Virginem Deiparam veneraretur, tum ut Verbum in ea incarnatum adoraret. Quocirca ejus exemplo S. Margarita, Hungariæ regis filia, et sancta Maria Ougraensis, quoties Salutationem Angelicam recitabant, toties ante imaginem Virginis Deiparæ genua flectebant.

39. EXURGENS AUTEM MARIA IN DIEBUS ILLIS, ABIT IN MONTANA CUM PESTINATIONE, IN CIVITATEM JUDA. — In diebus illis, a Non ergo eodem die, ut insinuat Theophylactus, Beda et S. Ambrosius, quo salutata ab angelo Filiam Dei concepit et corporavit, abijt, sed post duos vel tres dies; hos enim insumpsit contemplando, gratias agendo, orando et dissuaviendo cum Filio Dei in se jam incarnato. Ita Franciscus Lucas, Barradius et alii.

ABIT. — Cur? Respondeo: *Primo*, ut Verbum in se conceptum aliis annuntiaret ejusque gratiam eis aspiraret. Volebat enim Christus in ea incarnatus illico inchoare officium Salvatoris, ad quod a Patre missus erat. Unde S. Ambrosius: «Abijt, inquit, non quasi incedenda de oraculo, nec quasi incerta de nuntio, nec quasi dubitans de exemplo (ut exploraret an revera Elisabeth concepisset, ut ei nuntiaret angelus), sed quasi læta pro voto, religiosa pro officio, festina pro gaudio.»

Secundo, ut Joannem a peccato originali expiaret, eumque cum Elisabetha matre spiritu

Quæro
An Gabrielem
Archang.
manente
cum B.
Virgine?

Sancto implet; sicque Christi honor omniumque devotio cresceret. Ita Origenes hic, *hom. 7*: « Jesus, ait, qui in utero Virginis erat, Joannem adhuc in ventre matris positum sanctificare festinabat. »

Tertio, ut Elisabeth cognata suae de conceptu per miraculum Joanne congratularetur eique gravidæ et seni serviret, ideoque mansit cum ea toto reliquo tempore quo gravida fuit, puta mensibus tribus, usque dum pareret Joannem. Ita Beda et alii.

Quarto, ut daret omnibus futuris sæculis insigne humilitatis exemplum, qua ipsa jam mater Dei et regina mundi effecta, dignatur visitare Elisabetham, quæ ipsi potius ancillare et servire debebat: ut et nos similiter ejus exemplo viles, pauperes aliosque nobis inferiores libenter visitare, salutare eisque servire et opulari in animum inducamus.

Quocirca exemplo et titulo Visitationis B. Virginis, multe Congregationes ad visitandos pauperes, hospites, infirmos, incarcerationatos, etc., institutæ sunt, ad nuper hoc titulo Congregationem Religiosarum insignium per totam Galliam, quæ agris serviant, instituit D. Franciscus Salesius, episcopus Genevensis, vir magne pietatis et zeli. Opinatur Jansenius et alii cum B. Virgine ivisse Josephum, utpote ejus sponsum et maritum. Verius alii id negant, quia, si Joseph ivisset cum ea, audisset utique illam ab Elisabetha salutari matrem Dei, et proinde post reditum videns eam intumescere, utero gravidam, non voluisset eam dimittere: quod tamen facere voluit, ut patet *Matth. 1, 19*. Joseph ergo domi cura rei familiaris detentus, B. Virgini sponse suæ eunti in montana associavit ancillam, vel matronam quampiam gravem, quæ ei fidelis esset itineris comes, ad-jutrix, festis actionum omnium.

IN MONTANA, — v. s. *felwon*, ut voluit Baronius, Toletus et alii, vel *Judeæ*, ut voluit Geographi Terre sanctæ; de quo mox supra.

Tropologie: anima Deo plena, uti erat anima B. Virginis, in montana conscendit, id est ad ardua virtutum enititur. Ita S. Ambrosius: « Quo jam Deo plena, ait, nisi ad superiora cum festinatione conscenderet? » Et Beda: « Concepto mente Dei Verbo, ait, ascendendum ad virtutum cacumina, amoris gressu, et civitas Judæ, id est confessionis et laudis, penetranda; et in perfectione fidei, spei et charitatis quasi tribus mensibus commorandum. Hinc Loth fugienti incendium Sodome dicitur: « In monte salvum te fac, » *Gen. 19, 17*. Et Habacuc, *iii, 19*: « Deus Dominus, ait, fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum; et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem. » Vide ibi dicta.

CUM FESTINATIONE. — Syrus, *sedulo*, vel diligentius; Græco *περὶ σπουδῆς*, id est cum studio, diligentia, sedulitate, festinatione, agilitate. Agiliter enim facit actio, strenuum motus,

fortem animus, robustum corpus, ait Cornelius Fronto. Causam primam festinationis dat S. Ambrosius: « Festinavit virgo, inquit, ne extra domum diu in publico moraretur, etc. Disce, virginis, non demorari in platea, non aliquos in publico miscere sermones. *Matth. 1* in domo sera, festinat in publico. » Secundam causam idem Ambrosius addit, quia plena erat gaudio et Spiritu Sancto: « Nescit, inquit, tarda molimina Spiritus Sancti gratia. » Gaudium enim et devotio, ac charitas, stimulabant B. Virginem ad festinandum.

Tertiam dat Origenes, quia Christus in utero Virginis Joannem a peccato purgare et sanctificare festinabat. « Mariam ergo, ait S. Ambrosius, quæ antea sola in intimis penetralibus versabatur, non a publico virginitatis pudor, non a studio asperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit. »

IN CIVITATEM JUDÆ. — Id est in Jerusalem, aiunt Albertus Magnus et S. Bonaventura; sed Jerusalem, cum de ea agitur, alibi passim, solet nominari. Adde: Jerusalem erat in tribu Benjamin, non Juda. Melius ergo Tolatus et Baronius accipiunt Hebron; hæc enim erat in tribu Juda, sita in monte, eratque prima ex civitatibus iis que in tribu Juda assignatæ erant sacerdotibus ad habitandum, *Josue 21, 9* et seq. sicut aliæ eidem assignatæ erant in tribu Simeon et Benjamin. Porro, Hebron a Jerusalem distat octo horis. Denique Brochardus, Bredembachius, Adrichomius, etc., in *Descriptione Terra Sanctæ*, civitatem hanc aiunt fuisse Emmaus, ubi incipit montana Judææ, ut patet ex tabulis geographicis.

Verisimile est B. Virginem prius ivisse Hierosolymam, utpote instante festo Paschæ, ibique in templo Deo gratias egisse, eique se summe Jesum jam conceptum obtulisse. Ita Ciclovemus, Franciscus Lucas, Barradius et alii, prescriptim quia ex Nazareth in montana, per Jerusalem directum erat iter (1). Fuit ergo hoc Virginis iter facile quadridui; nam a Nazareth in Jerusalem est iter tridui, puta iter 26 horarum; quarto deinde die B. Virgo ex Jerusalem ivit domum Zachariæ; de quo jam supra.

40. ET INTRAVIT IN DOMUM ZACHARIE. — Domum hanc ex Brochardo, Bredembachio et Nicephoro ita describit Adrichomius in *Descript. Terræ Sanctæ*, part. 53, num. 243: « Domus Zachariæ

vers. 40.
Domus
Zachariæ
in Eccl.
maus.

(1) Quibusdam recentioribus verisimilius, nec immerito, est nomen *Judam* proprium esse ejus urbis in quam ivit Maria, ipsamque urbem esse Judam (3 et 4), litteris *Ἱεροσόλυμα*, permutatis, unam urbem sacerdotium in montibus tribus Judæ positam, de qua *Josue 15, 55*; *xxi, 16*. Locutio ea ipsissima est qua urbium nomina semper enuntiantur a Luca, *πῶς Ἰσραὴλ, πῶς Ἰερουσαλὴμ*.

sacerdotis uno milliario distabat ab Emmaus, juxta montana. Domus illa adhuc habitabatur in pago tempore Saligniaci, quam reverenter salutare consueverat peregrinantes; ibique natus est Joannes Baptista, circumcisus et in spelunca absconditus, ne cum pueris Bethleemilicis ab Herode occideretur. Juxta hanc fons est B. Virginis, ex quo illa ipsa aquam haurire consueverat, cum maneret apud Elisabeth, qui inde fuit ad mare magnum. In superiore ejusdem domus loco quondam fuit ecclesia, hodie penitus destructa: fuerat autem fundata eo loco quo Zacharias repletus Spiritu Sancto prophetauit: Benedictus Dominus Deus Israel, » etc.

ET SALUTAVIT ELISABETH, — dicendo: « Pax tecum, » quia hæc erat Hebræis usitata salutatio. Unde Syrus verit, *precata est pacem*, sive salutem. Fecit hoc B. Virgo instinctu Dei, qui per angelum ei suggererat conceptionem Elisabethæ, ad hoc, ut tacite eam submoneret gratum fore Deo, si illam visitaret et salutaret. Intendebat enim Deus per Elisabetham, utpote matronam grandævam, prudentem et sanctam orbi pandere conceptionem B. Virginis, arcanam Verbi incarnationem in ea factam, quasi thesaurum latentem in visceribus Virginis, omnibus illo indigentibus patefacere. Hoc enim fecit Elisabeth, cum dixit: « Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? »

ELIZABETH, — non Zachariam, tum quia mutus erat et surdus, tum quia non decebat virum a Virgine salutari, nec pudor virgineus id permittebat. Porro, Beata Virgo « prior salutavit, ait S. Ambrosius; deinde enim ut, quanto castior virgo, tanto humilior sit, noverit deferre senioribus. Sit magistra humilitatis, in qua est professio castitatis, » etc. Vide S. Chrysostomum, *hom. 18 in Matth.*, sub finem, ubi docet ridiculos esse et superbos, qui nolunt prius salutare, nec nisi salutati resalutant: sapientes vero et humiles esse eos qui prius salutant; idque *primo*, quia virtutis et humilitatis officium anticipant alterique preeripiunt; *secundo*, quia superbiam domant tam suam, quam alienam; *tertio*, quia simulantes, lites et odia tollunt et dissipant.

41. ET FACTUM EST UT AUDIVIT SALUTATIONEM (SYRUS, *pacem*) MARIE ELISABETH, EXULTAVIT INFANS (JOHANNES) IN UTERO EJUS, ET REPLETA EST SPIRITU SANCTO ELISABETH. — Nota, cum S. Ambrosio, salutationem et vocem Mariæ prior audivit Elisabeth, sed vim, spiritum et efficaciam salutationis prior sensit Joannes, utpote matre eam dignior et nobilior; ad hunc enim velut futurum Christi præcursorem, maxime dirigebatur hæc salutatio Virginis, imo Christi: nam, ut solerter advertit Origenes, Christus in ventre matris latens hanc et salutationem suggestit. Et Theophylactus: « Vox Virginis, ait, vox erat incarnati in illa Dei. » Et Euthymius: « Christus, inquit, locutus est per os matris suæ; Joannes

autem audivit per aures matris suæ, et agnitio supernaturaliter Domino, sua exultatione illum prædicavit. » Porro, Joannes exultans in utero matris, fecit eam pariter exultare. Nam exultatione Joannis, suggerente Spiritu Sancto, agnovit Elisabetha B. Virginem conceptisse Christum, ideoque illam ut matrem Dei resalutavit: « venerata est. »

Pro « exultavit » Græce est *ἐξέπρωα*, quod proprie non significat letari, sed salire, exillire, subsillire præ luxu, uti subsulant agni et vituli bene pasti.

Quæritur ergo hic, an hæc Joannis infantis exultatio fuerit motus naturalis, an animalis, an rationalis; sive an Joannes exilierit cum sensu usque rationis et proprie dicta letitia, an vero motu corporis duntaxat, quomodo asina Balaam locuta est, non intelligens id quod loquebatur, *Num. 22, 11*, ac in utero Rebecca movebantur et collidebantur Jacob et Esau, non intelligentes quid hoc sibi vellet, *Gen. 25, 22*. Calvinus censet naturalem duntaxat fuisse, hunc motum et salutem Joannis. Naturale enim est, inquit, ut dum mater præ gaudio gessit, infans quoque in utero moveatur et quasi exiliat.

Verum contrarium omnes Patres et Doctores orthodoxi. Unus S. Augustinus, *epist. 37 ad Dardanium*, et Eucherius, *Quest. III in Lucam*, ac Jansenius hic opinantur supernaturalem fuisse hunc saltum Joannis, sed sine usu rationis. Alii vero omnes passim saltum Joannis addunt usum rationis. Ita Origenes, S. Ambrosius, Theophylactus, Euthymius hic ac S. Chrysostomus, Maximus, S. Bernardus, Chrysologus, *serm. De Nativitate S. Joannis*. Unde S. Ambrosius: « Habebat, inquit, intelligendi sensum, qui exultandi habebat affectum. » Origenes: « Sancta erat anima beati Joannis, et adhuc in matris utero clausa, venturæque in mundum, quasi per experientie sensum sciebat, quod Israeli ignorabat. Unde exilivit, et non simpliciter exilivit, sed in gaudio; senserat enim venisse Dominum suum, ut sanctificaret servum suum, antequam de matris utero procederet. » Et paulo ante: « Tunc primum præcursorem suum Prophetam fecit Jesus. » Similiter Euthymius: « Infans qui in utero ferebatur Virginis, prophetica statim gratia donavit infantem qui in utero gestabatur sterillis. » Postremo Theophylactus: « Præcursorem, ait, in utero gratia presecutus est, et Prophetam fecit. » Insuper S. Irenæus, *lib. III, cap. xviii*: « Cognovit, ait, dominum in utero, et salutavit exultans. » S. Leo, *serm. De Eppha*: « Nondum natus, inquit, Joannes prophetica exultatione commotus est, quasi etiam intra matris viscera clamaret: Ecce Agnus Dei. » S. Gregorius, *lib. III Moral.*, *cap. v*: « Intra matris uterum, inquit, spiritu prophetie repletus est. » Sic et S. Cyrillus Hierosolymitanus, *Catechesi 5*; et Cyrillus Alexandrinus, *lib. De Fide ad Romanos*, *cap. de Evang. secundum Lucam*; S. Ambrosius

salus Jo-
annis an
rationalis
sit?

quoque, serm. 63, et S. Chrysostomus, hom. 2 in Joannem, tom. III, asserunt Joannem in utero profetasse, quia scilicet suo saltu et gaudio indicavit Christum jam conceptum in utero Virginis, et quia matrem Elisabetham ad idem prophetandum excitavit. Denique id docet Ecclesia, cum in festo S. Joannes de eo canit :

Ventris abstracto rebus cubili.
Senseras Regem thaloro munitum ;
Hinc parens nati meritis atque
Abdita pandit.

Merita enim presupponunt usum rationis, libertatis et virtutis. Hi omnes igitur asserunt hunc saltum Joannis non tantum fuisse supernaturalem, sed et usu rationis pollentem, ac ex vero animi gaudio procedentem. Idque patet ex vers. 44, ubi ait Elisabetha : « Exultavit in gaudio infans, in utero meo ; » Syrus, in gaudio magno ; Arabicus, motus est infans cum exultatione in utero meo.

Secundo, idem patet ex eo quod Joannes hoc suum gaudium communicavit et afflavit matri suae, cum ei simile gaudium cum prophetia indicit, ut patet ex sequent.

Tertio, quia simili modo, vers. 47, exultavit B. Virgo canens Magnificat, utique pollens usu rationis et rationali gaudio ; ergo et Joannes, qui primus erat finis et scopus visitationis B. Virginis et horum omnium mirabilium.

Acceleratus ergo fuit Joanni semestri in utero matris usus rationis, ut, Deo revelante, Christum in utero Virginis incarnatum agnosceret, adoraret, diligeret, eique corporis gestu et saltu reverentiam exhiberet, eodemque Virginem salutantem resalutaret. Secundo, Joannes tum accepit omnium prophetiae de Christo, uti Patres jam citati docent ; imo S. Ambrosius et Theophylactus opinantur Joannem compellatam a Zacharia patre, intellexisse illud ejusdem de se oraculum : « Et tu, puer, propheta a Nazari vocaberis, praebis enim ante faciem Domini parare vias ejus. » Tertio, Joannes eodem instanti purgatus est a peccato originali. Quarto, accepit gratiam non qualem qualem, sed eximiam, quae praecursorem Christi mox futurum decebat, gratiam, inquam, cum omnibus virtutibus infusus. Hoc enim praedixit Angelus, vers. 43, dicens : « Spiritu Sancto replebitur adhuc eo utero matris suae. » In Joanne ergo verum est illud S. Chrysostomi, homil. 30 : « Saltatio infantis est perfecta sanitas, » adde et sanctitatis.

Hinc aliqui putant Joannem caruisse fomite concupiscentiae, nec unquam peccasse venialiter ; sed hoc privilegium B. Virgini proprium videtur, quia Joannes fuit inferior. Habuit ergo ipse fomitem concupiscentiae, et peccavit venialiter, scilicet per subreptionem ; sed deliberate forte nunquam. Ita Baradius. Est enim regula S. Augustini et Theologorum : Qui habet vel habuit peccatum

originale, habet et concupiscentiae fomitem, peccatque subinde venialiter ; atqui Joannes habuit peccatum originale : ergo, etc.

Quaerens, an hic usus rationis continuo duravit et perseveravit in Joanne? Negat nonnulli recentiores, sed asserit S. Ambrosius et Origenes hic, hom. 3. Ratio eorum est haec : Si Joannes ad praesentiam Christi et B. Virginis usum rationis accepit, ergo quamdiu duravit eorum praesentia, tamdiu duravit in Joanne usus rationis ; atqui eorum praesentia duravit per tres menses, scilicet usque ad nativitatem Joannis : ergo eo usque duravit in eo usus rationis. Porro, non est verisimile Joannem extra uterum fuisse privatum dono, quod habuit in utero : ergo usum hunc rationis habuit deinceps continuo et semper. Ita Toletus et Suarez, III part. Quast. XXVII, disp. IV, sect. 7, qui idem longe potiori ratione de B. Virgine asserendum docet.

Moraliter : discit hic quam utilis et efficax sit salutato et precatio Sanctorum, et praesertim B. Virginis, utpote quae unice salutationis verbum Joannem quam Elisabetham Spiritu Sancto replevit, omnibusque ejus donis cumulavit. « Sanctorum non tantum verba, sed et ipsi aspectus spiritualis, gratia pleni sunt, » ait S. Chrysostomus, hom. 3 ad Popul. Idem in II ad Timotheum, cap. I, vers. 1 : « Sufficit, ait, sola Pauli salutato gratia implere eum qui ita salutatur. » Sancti enim, ac super omnes B. Virgo, pleni sunt spiritu igneo charitatis : quare cum ore, oculis, vultu expirant et adstantibus inspirant, perinde ac qui plenus musto, illius calorem et efficaciam vicibus inhalat, uti fecere Apostoli in Pentecoste, Act. II. Quare qui alios spiritualiter effloere satagit, ipse prius spiritu divino se repleat : sic loquendo eundem audientibus inhalabit et afflavit, ac abundantia enim cordis os loquitur, et stomachus illud quo plenus est, eructat. Adde, quod Deus talibus, ut instrumentis sibi unitis et congruis, utatur ; ipsi enim purissimus et efficacissimus est spiritus : quare per viros spirituales et zelosos, quasi sibi similes, spiritualia et magna poterit operatur.

ET REPLETA EST SPIRITU SANCTO ELISABETHA. — « Spiritu Sancto, » scilicet gratia Spiritus Sancti, tum gratum faciente, tum gratis data : nam quae prius erat justa et sancta, ut patet vers. 6, jam facta est longe justior et sanctior, ac insuper accepit donum prophetiae, ex Spiritu Sancto cepit prophettare, id est revelare arcanam Verbi incarnationem factam in Virgine, eique futura praedice.

Porro Joannes, ut dixi, prius fuit repletus Spiritu, deinde eodem replevit et matrem ; tum quia saltu suo excitavit eam ad indagandum mysterium incarnationis latens in Virgine, tum quia sua sanctitate, meritis et precibus meruit, ut et mater repleretur Spiritu Sancto, quo ipse plenus erat. Ita S. Ambrosius : « Vocem, inquit, prior Elisa-

Quia et
Sicut
Sanc-
torum
in-
tercessit.

bet audivit, sed Joannes prior gratiam sensit. Exultavit infans, repleta est mater : non prius mater repleta quam filius ; sed cum filius esset repletus Spiritu Sancto, replevit et matrem. » Sic quoque Origenes, Euthymius et Theophylactus.

42. ET EXCLAMAVIT VOCE MAGNA ; ET DIXIT : BENEDICTA TU INTER MULIERES, ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI. — « Exclamavit, » tum ex vehementia spiritus et ardoris sibi a Spiritu Sancto aspirati, tum ex novitate et admiratione incarnationis Verbi, conceptionis B. Virginis, saltus et sanctificationis Joannis in utero suo, etc. Haec enim admirans, nec continere se valens, quasi parturiens divina, in ingentem erupit clamorem.

BENEDICTA TU INTER MULIERES. — Id est praee omnibus mulieribus, q. d. Tu omnium mulierum est fortunatissima et benedictissima, quia electa in tua Dei matrem, « quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera factus homo. » Eadem fuit salutato angeli, vers. 29.

ET BENEDICTUS FRUCTUS VENTRIS TUI. — Tunc et est causale, idemque valet quod « quia, » q. d. Quia benedictus est fructus ventris tui, id est Filius Dei, quem repente concepsisti, et carne tua vestisti, ideoque tu quoque es benedicta. Fons enim omnium benedictionum et gratiarum B. Virgini collatarum a Deo, est maternitas Dei, quod scilicet ipsa Deum conceperit et in se incarnavit ; Deus enim matrem suam omni gratia adornavit ad hoc, ut dignum se fieret habitaculum, imo ut digna esset quae fieret mater Dei. Qui enim magis quam matri benedicit filius, et filius talis, qui simul sit Deus et homo? Elisabeth ergo, inspirante Spiritu, hic cognovit jam B. Virginem concepsisse, et in ea incarnatum esse Filium Dei, quod nullo alio indicio vel signo scire poterat. « Benedictus, » non tantum inter mulieres ut tu, sed absolute praee angelis, hominibus et creaturis omnibus, utpote omnium creator et Dominus. Porro, caeteri Dei filii omnes sunt maledicti, quia ex ea et Adamo contrahunt peccatum originale ; solus Christus est benedictus, quia non est filius naturalis Adae, sed supernaturaliter in Virgine conceptus est ex Spiritu Sancto.

FRUCTUS VENTRIS TUI. — Alludit ad illud Dei oraculum et promissum factum Davidi : « De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, » Psal. CXXXI, 11, q. d. Benedictus sit filius Davidis, puta Messias Davidi quasi filius promissus, qui est fructus ventris tui, utpote in ventre tuo ex purissimis tuis sanguinibus formatus et incarnatus. Audi S. Bernardum, serm. 3 De Annunt. : « Singulariter quidem fructus ventris tui est, sed ad omnium quidem mentes te mediante pervenit. Sic nimirum, sic olim ros totus in vellere, totus in area, sed in nulla parte aree totus, sicut in vellere fuit. In te sola rex ille dives et praedives exinanitus, excelsus humilitatus, immensus abbreviatus, et ab angelis minoratus est ; verus deni-

que Deus et Dei Filius incarnatus, sed quo fructus : nempe ut omnes ejus paupertate locupletemur, ejus humilitate sublevemur, ejus minoracione magnificemur, ejus incarnatione adherentes Deo, incipiamus unus esse spiritus cum eo. »

43. ET UNDE HOC MIRI, UT VENIAT MATER DOMINI. — Verba sunt summe humilitatis et reverentiae, quibus « non hoc tui meriti, sed numeris fateatur esse divini, » ait S. Ambrosius et ex eo Beda. Matrem imitatus Joannes filius, Christo venienti ad se ut baptizaretur : « Ego, inquit, a te debeo baptizari, et tu venis ad me? » Cui Christus : « Sine modo : sic enim decet nos implere omnem justitiam, » Matth. III, 14.

DOMINI, — Id est Dei, qui absolute vocatur Dominus, quia rex regum et Dominus dominantium. Hinc ergo primo, liquet jam Christi humanitatem in Christo fuisse animatam et unitam Verbo, sive Dei Filio, uti dixi vers. 38. Secundo, B. Virginem recte vocari matrem, id est Deiparam, non tantum γεννητορα, id est Christiparam, uti volebat Nestorius, sicut contra eum definitum Concilium Ephesinum et tota Ecclesia. Tertio, in Christo esse duas naturas, scilicet humanam ; hanc enim solum ei dare potuit virgo mater ; et divinam, quam ei solus communicavit Pater ; sed unicum personam, scilicet non humanam, sed divinam, puta hypostasim Verbi. Si enim in Christo essent duae personae scilicet duas naturas, non recte diceretur Deus ex virgine natus, passus, crucifixus, sed alius, scilicet homo, sive persona hominis. Jam autem id recte dicitur, quia una est persona in Christo, utramque naturam divinam et humanam sustentans ; quae proinde facit, ut attributa unius naturae tribuantur alteri in concreto, ut scilicet hic homo, puta Jesus, recte dicitur esse Deus, eternus, omnipotens, ac vicissim Deus in eo dicitur esse homo, passibilis, mortalis, imo passus et mortuus ; quia scilicet eadem est persona, quae ab duas naturas quas habet, simul est Deus et homo, ac proinde tam Dei quam hominis actiones et attributa in se suscipit. Actiones enim sunt suppositorum, sive personarum ; atque hanc unicum in Christo personam significat tam vox hic homo, sive Jesus, quam vox Deus, vel Dei Filius : quare quod de uno vere dicitur, etiam de altero vere dicitur.

44. ECCE ENIM UT FACTA EST VOX SALUTATIONIS IN AURIBUS MEIS, EXULTAVIT IN GAUDIO INFANS IN UTERO MEO. — Graece εκηχησεν εν εγγυσει μου, id est exiit in exultatione, significat tamen gaudium quoque et exultationem, qua gestiendo et exultando ostenditur. Unde Syrus verit, in praef. gaudio magno. Vide dicta vers. 41, et dicenda vers. 47.

Symbolice Joannes exiliens in utero, fuit quasi pressor sui martyrii ; suo enim saltu adumbravit saltum filii Herodiadis, quo cum ideoque placuisset Herodi, petiit ad eo caput

B. Virgo
vere dicitur
Dei-
para.

Verba 44.

Joannis et impetravit: sed saltus hic Joanni fuit summo honori, gaudio et decori, filiae vero summo dolori et dedecori. Unde Poeta de eo canit:

Jam video, pariter ahi saltum meditari acerbum,
Quo caput exisset salva puella tumen.
Usque adeo tibi dulce mori est, ut humanis expertis
Argumenta tuos ledere cordis ames?

Ver. 45. 45. ET BEATA QUAE CREDIDISTI, QUONIAM PERFICIENTUR EA QUAE DICTA SUNT TIBI A DOMINO, — per angelum, vers. 31, scilicet: «Pariis filium, et vocabis nomen ejus Iesum. Hic erit magnus, et Filius altissimi vocabitur: et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus.» Cognovit ergo Elisabeth per Spiritum Sanctum, B. Virginem credidisse angelo nuntianti Christi conceptionem et nativitatem. «Beata,» tum per rem, quia Christum jam utero gestas; tum per spem, quia cum paries, qui te omnesque cum credentes beatos in caelo efficiet. Beata ergo es apud Deum et homines. Beata es, et eris per omnem saeculorum eternitatem. Beata, inquam, antonomastice, id est omnium angelorum et hominum beatissima et felicissima. Tacite perstringit Elisabeth Zachariae mariti sui incredulitatem de nascituro Joanne, vers. 20, eique opponit fidem Virginis. Unde Beata: «Vere beata, ait, quae sacerdoti praestantior; cum enim sacerdos negasset, Virgo correxit errorem (1).»

Tibi. — Legit interpres in Graeco *εὐχαρίστησον*, vel *ἀσπείρω* aspirate, jam minus recte legunt *ἀσπείρω* cum spiritu leni, id est illi in tertia persona: nam *τις* «credidisti» est secundae personae; ergo subjungendum est «tibi,» potius quam «illi,» ne subito sine causa secunda persona mutetur in tertiam.

Fator Graecum *τις* *εὐχαρίστησον* verbi posse in tertia persona: Beata qua credidisti, quae perficientur in qua dicta sunt illi, ut vertit Syrus, Vatablus et alii; tamen quia praecedentia omnia diriguntur ad B. Virginem in secunda persona per modum salutationis et colloquii, hinc potius, suavius et efficacius hic quoque in secunda persona verendum est «credidisti,» uti et vertit Arabicus.

Ver. 46. 46. ET AIT MARIA: MAGNIFICAT ANIMA MEA DOMINUM (2). — Sic quoque Syrus, Arabicus, Aegyptius;

(1) Queri potest an verba quoniam perficientur, etc., significant rem quam Maria credidisse dicitur, an potius causam cur beata habeatur. Hoc suadere videtur *ἀναλογία* aliarum sententiarum, quae in evangelio leguntur. Attamen, si ita foret, vix *καὶ* *εὐχαρίστησον* veluti Mariae praerogativa id de quo notum, multoque minus Christi mater, delectasset; eamque ob rem primam interpretationem perit ut inplecti.

(2) Beata haec in carmine hoc scripsit Rosenmullerus, *Schol. in Luc.*, 46: «Qui nunc sequitur hymnus Mariae, similitudo est hymni Hanna, I Sam. ii, verbis et ordine. Similis est etiam psalmis Davidicis, sive materiam species, sive formam. Materiam enim quod attinet, exprimit Maria sensum letitiae, quod a sua humilitate evecta esse ad magnam dignitatem, et editit omnipotentem Deum hoc fecisse; deinde vero commemorat in

Persicus et Aethiopicus. Apposite ad laudes suas ab Elisabeth celebratas respondet B. Virgo, retorquendo illas ad suum fontem, puta ad Deum. Audi S. Bernardum, serm. in illud Apoc. xii: «Signum magnum apparuit in caelo: et sic enim ait: «Magna quidem praeconia, sed et devota humilitas, nil sibi passa retinere in eum magis universa refudit, cujus in se beneficia laudabantur. Tu, inquit, magnificas natrem Domini, sed magnificat anima mea Dominum. In voce mea filium perhibes exultasse in gaudio, sed exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, et ipse quoque tanquam amicus sponsi gaudet ad vocem sponsi. Beatam esse dicis, quae credidisset, sed credulitatis et beatitudinis causa respectus est supernae pietatis, ut ex hoc magis beatam me dicant omnes generationes, quia ancillam humilem et exiguum respexit Deus.»

Pergit deinde S. Bernardus ostendere B. Virginem, licet esset humillima, in fide tamen promissionis sibi ab Angelo factae summe fuisse magnanimitatem, ut ad tantum mysterium non dubitaret se electam, sed veram Dei et hominis genitricem credere mox futuram. Facit enim hoc in electis gratia Dei, «ut eos non humilitas faciat pusillanimes, nec magnanimitas arrogantis.»

MAGNIFICAT. — Aliter magis dicit nominem Deum, aliter homo Deum: Deus *καταξίωσεν* hominem, quia eum magnum facit, dum magnis opibus, honoribus, gratis et donis eum cumulat, et praeter ceteris extollit. Homo vero sic nequit magnificare Deum, quia nil parvi vel magni ei addere potest. Magnificare ergo Deum dicitur, cum ejus magnitudinem, id est majestatem, magnificentiam, omnipotentiam, sanctitatem, sapientiam, beneficentiam, etc., laudat et praedicat. Sensus ergo est, *g. d. Tu, o Elisabeth, magnificas me, dum me magifico titulo matris Dei exornas, et magnalia Dei mihi collata celebras; at ego magifico et celebri Deum, qui me magnam fecit, dum tam magnum mihi dedit filium, scilicet Deum ipsum; ac tam magnum incarnationis Verbi mysterium in me operari dignatus est. Unde Beata sic paraphrastice explicat: «Tanto me Dominus, tamque inaudito munere sublimavit, quod non ullo officio lingue explicari, sed ipso vix intimi pectoris affectu valeat comprehendi; et ideo totas animae meae vires in agendis gratiarum laudibus offero, totum in contemplanda magnitudine ejus, cui non est finis, quidquid vivo, sentio, discerno, gratulante impendo.»*

cogitanda Dei omnipotentia; et tandem hoc beneficentiam ad omnem nationem judaeam pertinere dicit. Sic David in psalmis saepe letatur de liberatione ex malis et periculis, et addit se hoc Deo debere; commemorat deinde in cogitanti Dei misericordiam, omniscientiam et omnipotentiam, et tandem Deum sionem quoque aperit. Ferrer dicit. Quod autem ad formam attinet, quaevis perhibet, ut in psalmis, duobus plerumque membris constat, ut quibus res rebus, verbis verba quasi deusca et paria respondent. »

Magnificat canonicorum omnium praestantissimum.

Tres ejus partes.

Hoc incarnationis Verbi opus omnium operum Dei fuit maximum; fuit enim opus primo, summae potentiae, unire Deum homini, caelum terrae, spiritum carni, haec enim sunt duo extrema in infinitum a se distantia; secundo, summae bonitatis, qua Deus se totum omniaque sua bona homini communicavit; tertio, summae sapientiae, qua hanc unionem fecit in persona divina, ut utriusque naturae, humanae scilicet et divinae, sua servaretur integritas. Vide D. Thomam, III part., Quast. I, art. 4. Quocirca, *Psalm.* viii, canit Psalter: «Elevata est magnificentia tua super caelos.» Ubi Euthymius ait: «Magnificentiam hoc in loco Dei humanationem appellat, quae est magna et omnem excuperans intellectum; elevata enim est et transcendit illas etiam potestates, quae super caelos sunt, eo quod etiam ab eis comprehendi non potest. Unde maxime eis est admirationi: neque enim homines tantum, sed ipsi etiam ad hoc stupent mysterium.»

Hic ergo incipit Canticum B. Virginis, omnium sacrae Scripturae canticorum, scilicet Mosis, Deborah, Anne, Ezechiae, trium puerorum, etc., praestantissimum, utpote divino Spiritu et exultatione plenissimum, ut a Verbo in utero Virginis jam concepto et exultante compositum dictatumque videatur, quod proinde Ecclesia quotidie in officio Vesperarum usurpat, et solenni ritu decantat, ut eodem Deum summe celebret et glorificet, eique pro Verbo incarnato ceterisque donis maximas agat gratias; utque affectus devotionis, pietatis, amoris, exultationis, quos in eo dictando cecellit hausit B. Virgo, hauriat et imbibat.

Porro, tres cantici hujus sunt partes: Prima, ab hoc vers. 46 usque ad vers. 50, virgo laudat Deum ex beneficiis propriis, sibi quae uni a Deo praestitis, praesertim conceptionis Verbi. Secunda, a vers. 50 usque ad 54, laudat Deum ob beneficia communia toti populo ante Christi adventum praestita, maxime autem alludit ad victorias contra Pharaonem et Chanaanos Israeli collatas. Tertia, a vers. 54 usque ad finem cantici, redit ad beneficium hoc maximum incarnationis Verbi patribus promissum sibi exhibitum (1).

(1) «Canit Virgo quomodo Deus per ipsam illud tandem praestiterit, quod Israelitarum patribus promiserat, divinum videlicet et incarnationem; atque hoc est proprium carminum argumentum. Sublimi prorsus exordio utitur divina poetria, quod dicit a celebrandis Dei laudibus, letitiaque aprienda qua ipsa exultat, vers. 48 et 47. Continuo hujus utriusque rei rationem offert, indicans generalibus quibusdam verbis, amarae cum modesta ac verecundia, et sicque manus sibi a Deo collatum, vers. 48 et 49, quod in hominum omnibus exultibus esset eventurum, vers. 50. Tum ipsum Dei opus quod canere adgressa est, enumerat, potentiam *καὶ* *ἐξουία* id vocans, vers. 51, seque ipsam, per quam hoc opus perficeretur, a Deo electam esse narrans, non quidem apertis verbis, sed obliqua quadam periphrasi, quod Deus homines deprimat elatos, humiles vero extollat, vers. 51-53. Concludit tandem effluans Deum, quae Israeli fuerat pollicitus, jam im-

Tropologiae, Origenes: Deus, ait, magnificatur, quando ejus imago grandis efficitur; cum scilicet anima ad Dei imaginem facta, magnis humilitatis, charitatis, patientiae ceterarumque virtutum operibus, incrementis et meritis augetur. Glossa vero: Deus, ait, magnificatur in nobis, dum Christo per justitiam *ἡ* *οὐρανorum*. Nam, ut ait hic S. Ambrosius, «imago Dei Christus est, et ideo si quid justum religiosumque fecerit anima, illam imaginem Dei ad ejus similitudinem creata est, magnificat. Et ideo dum magnificat eam, magnitudinis ejus quadam participatione sublimior fit, ut illam imaginem splendido honorum colore factorum, etiam quadam emulatione virtutis in se videatur exprimere.» Theophylactus animam Deum magnificare dicit, cum homo heroica atque caelestia opera exequitur. «Magnificat, inquit, Deum, qui digne juxta Deum ambulans, vocatus Christianus, non attenuans nomen et dignitatem Christi, faciendo quod non oportet, sed magnificans operando magna ecclestiae opera.» S. Basilus, in *Psalm.* xxix, 1, ad illa: *Exallabo te, Domine*: «Qui, inquit, ad beatitudinem cum scientia properat, Deum exultat; qui ingreditur hunc oppositam, quantum hic Deum in se humiliat!» Idem in *Psalm.* xxxiii, ad illa: *Magnificatus Dominum mecum*: «Magnificat, ait, Dominum is, qui magno mentis proposito, celsoque animo et erecto pro pietate tentationes tolerat; deinde vero in eis etiam, qui nec mediocri intellectu et sublimiore animi speculatione, rerum conditarum multimodam magnitudinem considerat, ut ex earum magnitudine juxta ac pulchritudine tantarum rerum opificem contempletur.» S. Augustinus, serm. 2 *De Assumpt.*: «Quaecumque, inquit, anima sancta Verbum concipere potest credendo, parere predicando, magnificare amando, ut dicat: *Magnificat anima mea Dominum.*»

ANIMA MEA. — *g. d.* Non solum lingua mea, nec sola manus mea, sed ipsa anima mea, tota quanta est, magnificat Deum, hoc est, ego ex intimis animae meae penetralibus, sinibus et sensibus, totis mentis meae facultatibus laudo et glorifico Deum; omnes animae meae vires in ejus laudem expromo et exhauro; intellectus meus non nisi ipsum consideret; voluntas non nisi ipsum amet et celebret; memoria non nisi ipsum cogitet; os meum nil nisi ipsum loquatur et praedicet; manus meae non nisi ea quae ad cultum ejus spectant, operetur; pedes mei non nisi ad ea quae ad gloriam ejus spectant, progrediantur et procedant.

Symbolice, Toletus: Recte, inquit, B. Virgo ait: «anima mea,» primo, quia ipsa sola Labebat animam suam in potestate sua, ejusque erat haec et domina, quia illam possidebat per patientiam, ha-

plevisse, vers. 54 et 55. Ita Patritius, op. cit., hb. dissert. xi

Denique B. Joannes Damascenus manum, qua apologiam pro cultu SS. imaginum scripserat, sibi fraude Leonis Isaurici, Imperatoris iconoclaste, amputatam, ac per B. Virginem miraculose restitutam advertens, cecinit: « Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo, et in matre ejus, quia fecit mihi magna qui potens est, » uti ex Joanne patriarcha Hierosolymitano narrat noster Canisius, lib. V *De Deipara*, cap. XIX, et alii.

48. **QUA RESPEXIT HUMILITATEM ANILLÆ SUÆ:** ECCE ENIM EX HOC BEATAM NE DICENT OMNES GENERATIONES. — *Da causam cur exulset in Deo Jesu suo, quia scilicet ipse respexit, id est benignis oculis aspexit, approbavit, amavit, amplexus est humilitatem Virginis, in eaque sibi complacuit. Unde Theophylactus: « Respexit, ait, in me humilem, non ego ad illum respexi: ille me prosecutus est misericordia, ego illum non quæsivi. » Et S. Augustinus, super *Magnificat*: « Hæc, ait, est gratia exultationis suæ, quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ac si dicat: Quia de ejus gratia exulto, ideo ab ipso est quod exulto; et quia ejus dona propter ipsum diligo, ideo in ipso exulto. »*

RESPEXIT. — Audi S. Augustinum hic: « Respicere per gratiam, est prius abjectos et derelictos visitare, *causæ* bona, placatus per misericordiam, substracta restituit. Rursus per respectum gratiæ ad eum se convertit. Bene ergo Maria solam in humilitate Dominum respexisse testatur, quia divinitatis propitiationem, quam humana natura in primis parentibus per superbiam perdidit, in Maria per humilitatem recuperavit. » S. Bernardus, serm. 57 in *Canticis*: « Deus, inquit, respicit terram, et facit eam tremere; e regione respicit Mariam, et infundit gratiam. Respexit, ait, humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam ne dicent omnes generationes; non sunt hæc verba plorantis aut trepidantis, sed gaudentis. » Hinc ait illi: « Surge, propra, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni, » *Cant.* II et seq.

HUMILITATEM. — Græco *ταπεινωσιν*, id est *vilitatem, exiguitatem, abjectionem*; hanc enim opponit magnitudini Dei: « Excelsus enim Dominus humilia respicit, et alta a longe cognoscit, » *Psal.* CXVII. *q. d.* Magnifico Deum. In ipso exulto, quia ipse, cum sit maximus summusque omnium Dominus, me feminarum, id est creaturarum omnium minimam, id est vilissimam, pauperissimam et abjectissimam, oculis benignitatis suæ respicere, et in vnatrem eligere dignatus est. « Humilitas » ergo hic proprie vilitatem significat, non virtutem humilitatis superbia oppositam; hæc enim dicitur *ταπεινωσιν*: sola enim inter virtutes humilitas seipsam ignorat, et qui se humilem esse factus, superbus est, non humilis. Ita Theophylactus, Euthymius, Toletus, Franciscus Lucas, Cajetanus, Maldonatus et alii. Sic Lia ait, *Genes.* XXV, 32: « Vidi Dominum humilitatem, » id est abjectionem « meam, » qua ego a marito Jacob præ-

Rachele neglecta et quasi despecta fui. Et Mardocheus ad Esther, cap. XV, 2: « Memorare diem humilitatis tuæ, » qua olim plebea et pauper fuisi, non regina, uti jam es. Sic Judith, vi, 13, orat Deum: « Respice ad nostram humilitatem, » id est afflictionem et abjectionem. Sic Christus « reformabit corpus humilitatis nostræ, » id est corpus nostrum vilissimum et « miserimum, » per gloriam resurrectionis, *Philip.* II, 21. Hinc *ταπεινωσιν* dicitur quasi *ταπεινωσιν*, ab *ταπεινωσιν*, id est *pavimentum*, sicut humilis ab humo; aut, ut Eastathius, *ταπεινωσιν* per metathesin quasi *ταπεινωσιν*, id est *conculcatus, depressus, a ταπεινωσιν*, id est *pesuntor, calor, proteror*. Hinc *ταπεινωσιν* est *tapes*, sive *stragulum*, quod calcatur et proteritur.

Secundo, tamen per « humilitatem » accipi potest virtus ipsa humilitatis propter hanc enim B. Virginem Deus respexit, et in matrem elegit. Humilis enim agnoscit in se suas virtutes ut dona Dei, quare inter eas videt quoque suam humilitatem, sed illam non suis viribus, verum Dei gratiæ acceptam refert; hinc *ταπεινωσιν*; a Septuaginta subinde sumitur pro *ταπεινωσιν*, ut notat S. Hieronymus, epist. 151 ad *Algasium*, Quæst. X. Ita Origenes, S. Augustinus, Beda, Albertus, et fuse Barrachus hic, ac S. Bernardus, hom. 1 super *Missus* est: S. Ildephonsus, serm. 2 *De Assumpti*; Rupertus, lib. I in *Canticis*; Ansbertus, lib. II in *Apoc.*; Emissenus, in *Evangel.* *Verba* VI in *Adventu*; Ribera, in *Sophon.*, cap. II, n. 4.

Sicut ergo B. Virgo hic agnoscit se electam in Dei matrem, quod longe majus erat; ita pariter agnoscit se per humilitatem, virginitatem cæterisque virtutes sibi a Deo inditas, ad tantam dignitatem fuisse dispositam et congrue ornatum. Humilis enim suam vilitatem, miseriam, paupertatem, imo suum nihilum agnoscit, ac totum quod est et habet, adscribit Deo; cuius est, dicitque cum Psalte: « Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam, » *Psal.* CXIII, et cum Paulo: « Qui gloriatur, in Domino gloriatur, » II *Corinth.* XI.

Audi S. Augustinum, serm. 2 *De Assumpti*: « O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, celos innovavit, mundum purificavit, paradysum aperuit et hominum animas liberavit! Facta est Mariæ humilitas scæla cælestis, per quam Deus descendit ad terras! Quid enim est dicere, respexit, nisi approbavit? Multi enim videntur in conspectu hominum humiles esse, sed eorum humilitas a Domino non respicitur. Si enim veraciter humiles essent, deinde ab hominibus non se laudare vellent; non in hoc mundo, sed in Deo spiritus eorum exultaret. » Nam, ut ait S. Basilius in *Constit. Monast.*, cap. XVII: « Humilitas est tutissimum virtutum omnium thesaurus, radix et fundamentum. » Et S. Chrysostomus, hom. 2 in *Psal.* I: « Sacrificium maximum est humilitas; qui enim peccando se Deo subduci, idem se per humilitatem subjicit,

eum convertitur ad penitentiam. » Denique S. Bernardus: « Est humilitas, ait, quam nobis veritas parit, et non habet calorem; et est humilitas quam charitas format et inflamat. Hæc in affectu, illa in cognitione consistit: priore cognoscimus, quam nihil sumus, et hæc discimus a nobis ipsis et ab infirmitate propria; posteriore calcamus gloriam mundi, et hanc ab illo discimus, qui exinanivit semetipsum, etc., quique quæsitus ad regnum fugit, quæsitus ad opprobria, etc., ad crucem, non fugit, sed sponte se obtulit. » Utramque in heroico et eminenti gradu habuit B. Virgo.

ECCE ENIM EX HOC BEATAM NE DICENT (Arabicus, *dobunt vultu beatitudinem*) OMNES GENERATIONES. — Probat B. Virgo Deum respexisse suam humilitatem, carnem in ea assumendo ex effectu, quia scilicet ob hanc Verbi in ea incarnationem, omnes omnium seculorum generationes eam, ut matrem Dei admirabuntur, venerabuntur et beatam predicabunt, *q. d.*, ait hic S. Augustinus: « Tu, o Elisabeth, de me dicis: Beata quæ creditisti; sed ego dico: Ex hoc nunc (quo concepi Dei Filium) beatam ne dicent omnes generationes. » Et nonnullis interjectis: « Maria, inquit; quæ apud Dominum humilis erat, et apud homines propter Deum abjecta, in utroque se esse respectam testatur; quia et ejus humilitas apud Deum acceptabilis fuit, et ejus humiliatio apud homines in gloriam commutata. Quare sequitur: Ex hoc beatam ne dicent omnes generationes. »

Alludit ad verba Lia, quæ cum ejus ancilla Zelpha peperisset filium, vocavit eum *Aser*, id est *Beatus*, dicens: « Hoc pro beatitudine mea: beatam ne dicent omnes mulieres. » Hoc est quod Christo acclamavit mulier illa sapiens: « Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ sustulisti, » *Luce.* XI.

ECCE. — Hoc adverbium *primo*, est nota admirationis, *q. d.* Ecce rem novam, miram et omnibus sæculis inauditam, ut femina una sit benedicta et beata, imo beatissima pre omnibus angelis et hominibus, cum hucusque omnes femine in Eva a Deo fuerint maledictæ, et tribus penis, scilicet servitutis, doloris et laboris adiectæ et afflictæ, *Genes.* III.

Secundo, est nota inchoationis et principii, *q. d.* Ecce ex nunc incipiam beatificari, et deinceps continuo beata predicabor ab omnibus sæculis. **Tertio**, est nota iudicii et monitionis, *q. d.* Ecce advertite, mortales miseri, qui cupitis esse beati, discede a me beatitudinem sitam esse in humilitate, obedientia, gratia et favore Dei, quam per me impetrabitis. Ego enim sum prima beata, per quam Deus cæteris omnes beare destinat. Ad me ergo recurrite meamque opem implorate, ut beati evadatis.

BEATAM — multis nominibus et titulis, quos recenset Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, in tract. IV, notula 1, super *Magnificat*: « Dignare, inquit, nos laudare te, Virgo sancta, o ter qua-

torque beata. Beata primo, quæ credidisti, clamant Elisabeth. Beata secundo, quia gratia plena secundum Gabrielis salutationem. Beata tertio, et benedicta, quia benedictus fructus ventris tui. Beata quarto, quia fecit tibi magna qui potens est. Beata quinto, quia mater Domini. Beata sexto, quia fecundata cum virginitate in amore. Beata septimo, quia nec primam similem visa es, nec habere sequentem. » Inter hos omnes titulos præcipuus et fons cæterorum est, quod B. Virgo a Deo electa et facta sit mater Verbi incarnati.

OMNES GENERATIONES, — omnes ætates, omnia sæcula, omnes fideles futuri. Audi Hugonem Cardinalem: « Omnes generationes, inquit, id est omnes gentes, scilicet Judæorum et Gentilium, virorum et mulierum, divitum et pauperum, angelorum et hominum, quia omnes per ipsam salutare beneficium acceptorum, homines reconciliationem, angeli reparationem. Christus enim Dei Filius operatus est salutem in medio terræ, id est in utero Mariæ, quæ quadam mirabili proprietate terre medium appellatur. Ad illum enim respiciunt, ut Bernardus inquit, et qui habitant in celo, et qui habitant in inferno, id est in purgatorio, et qui habitant in mundo: primi, ut resarciuntur; secundi, ut eripiuntur; tertii, ut reconciliantur. » Causam deinde assignans subjicit: « Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, o beata Virgo, cum omnibus generationibus vitam, gratiam et gloriam genuisti: mortuis vitam, peccatoribus gratiam, miseris gloriam; ideo dicitur, *Judith.* XV, 40: *Tu gloria Jerusalem, tu latitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viritatem*: primum *est* vox angelorum, quorum ruina per ipsam reparata est; secundum est vox hominum, quorum tristitia per eam laetificata est; tertium est vox mulierum, quarum infamia per ipsam deleta est; quartum est vox mortuorum, quorum captivitas per eam reducta est. » Sic et Albertus Magnus hic.

Prophetat hic virgo se ab omnibus sæculis beatam predicandam, celebrandam et invocandam. Prophetia hujus veritas ex eventu clara est. Videmus enim B. Virginem ab omnibus nationibus et sæculis tot sæculis, templis, festis, congregationibus, Religiosis, votis, supplicationibus, litanis, etc., coli et celebrari, quod cæteri Sancti simul juncti non obtinent; imo soli B. Virginis tributum cultum hyperduliam, sicut Deo cultum latræ; cæteris vero Sanctis cultum dulcæ. Te ergo, o Deipara Virgo, beatam predicabunt omnes generationes. Tuam sanctitatem, tuam virginitatem, tuam humilitatem, tuam maternitatem celebrant, celebrant et celebrabunt omnes omnium temporum Christiani: vivat tuum decus, tua laus, tua gloria, quamdiu vivent angeli; quamdiu vivent homines, quamdiu vivet Christus, quamdiu Deus erit Deus, in omnia sæculorum sæcula.

49. **QUA FECIT MIHI MAGNA** (Græco *μεγαλα*, id. *Vox.* 88.